

PEDAGOGY AND EDUCATION

Особливості співпраці вчителя та асистента вчителя

Смерчак Леся Іванівна¹, Хемич Наталія Миколаївна²

¹ кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
соціальної педагогіки та корекційної освіти;
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка; Україна

² вчитель початкових класів початкової школи № 5 Хмельницької міської ради;
КЗО «Дошкільний заклад – початкова школа Хмельницької міської ради»; Україна

Анотація. У статті проаналізовано особливості співпраці вчителя та асистента вчителя, наголошено на необхідності спільного обговорення та узгодження завдань; встановлення чітких параметрів щодо змісту та звітності в роботі асистента вчителя; дотримання принципів толерантності та конфіденційності; обговорення особливостей організації освітнього процесу; обмірковування стратегій реалізації програм комунікативної взаємодії тощо.

Ключові слова: дитина з особливими освітніми потребами, вчитель, асистент вчителя, інклюзивне навчання.

Постановка проблеми. Однією із найважливіших умов впровадження інклюзивної моделі в закладі освіти є організація співпраці фахівців, результатом якої має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку всіх учнів [6; 7]. Фаховий супровід дитини з особливими освітніми потребами забезпечить формування необхідних умінь і навичок у процесі здобуття освіти. Важливим складником якості освітнього процесу є співпраця вчителя та асистента вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку інклюзивної освіти в Україні детально розглянуто в наукових дослідженнях О. Боровець, В. Гаврилова, В. Гладуша, А. Колупаєвої, І. Кузави, С. Миронової, А. Поліщук, Т. Сак, В. Синьова, А. Шевцова та ін. Науковцями окреслено перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні та особливості удосконалення роботи з дітьми з ООП.

Особливості організації інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти висвітлюють О. Кравчук, Г. Шелепко та ін. Так, дослідники наголошують на необхідності формування інклюзивної культури у педагогічному та учнівському колективі та пропонують

PEDAGOGY AND EDUCATION

впровадити у закладах освіти консультативні осередки з інклюзивного навчання [3].

Сучасні дослідники наголошують на важливості співпраці вчителя та асистента вчителя (А. Колупаєва, Л. Байда, Н. Дятленко, О. Кошіль, Т. Логвін, Г. Лук'янова, О. Мартинчук, Ю. Найда, Н. Софій, О. Федоренко та ін.).

Мета статті – проаналізувати особливості співпраці вчителя та асистента вчителя.

Виклад основного матеріалу. Асистент учителя – це посада педагогічного працівника, який відповідно до українського законодавства бере участь у розробленні та виконанні індивідуальних навчальних планів і програм, адаптуванні навчальних матеріалів з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими потребами» [4].

Посаду асистента вчителя передбачено Типовими штатними нормативами загальноосвітніх навчальних закладів, а основні завдання описані в Постанові Кабінету Міністрів України від 15.08.2011р. № 872.

Нагадаємо, що основне завдання асистента вчителя закладу освіти з інклюзивним навчанням – це адаптація змісту та методів навчання до можливостей і потреб дитини з особливими освітніми потребами та в застосуванні під час уроку системи додаткових заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу. Як учасник інклюзивного освітнього процесу асистент учителя забезпечує соціально-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами: разом з учителем класу проводить навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми розвитку та навчання; допомагає дитині у виконанні навчальних завдань, залучає учня до різних видів навчальної діяльності; у складі групи фахівців бере участь у розробці та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини; адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами і т. ін. [1, с. 17 – 18].

Окрім іншого, асистент вчителя зобов'язаний:

- забезпечувати особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для учня з особливими освітніми потребами;
- допомагати в навчанні не лише дитині з особливими освітніми потребами, а всім іншим учням класу;

- брати участь у розбудові інклюзивного освітнього середовища разом із іншими педагогічними працівниками закладу освіти;

- забезпечувати партнерство з вчителем та іншими

PEDAGOGY AND EDUCATION

учасниками освітнього процесу з метою виконання освітньої програми для досягнення всіма учнями класу результатів навчання, формування відповідних компетентностей, їхнього особистісного та соціального розвитку [2; 5].

Спільна робота вчителя та асистента вчителя передбачає:

- Обговорення можливостей учня з ООП, його сильних та слабких сторін; активна участь у складанні ІНП, ІПР.
- Обговорення необхідних можливостей адаптації/модифікації навчального матеріалу.
- Залучення учня з ООП до виконання різних видів діяльності.
- Аналіз ефективності форм і методів навчання.
- Обговорення спостережень.
- Обмін інформацією.
- Обговорення пропозицій щодо можливостей доповнення ІНП, ІПР.
- Обговорення навчальних досягнень учня з ООП [1; 2; 6; 7].

Щоб робота асистента вчителя була ефективною, вона повинна бути чітко узгоджена з освітніми цілями, визначеними в ІПР, із загальноосвітніми цілями, які визначає учитель для учнів цілого класу. Важливою при цьому є допомога асистента вчителя при створенні баз даних щодо спостереження за досягненнями, успіхами/неуспіхами та труднощами учня з ООП (для вивчення його індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб), емоційним станом учня (як під час уроків, так і на перервах) [1; 2; 7].

Зокрема, асистент вчителя має чітко знати:

- які дані про учня з ООП слід збирати;
- які форми перевірок (маємо на увазі стандартизовані) треба використовувати під час документування (спостереження за поведінкою, опис навчальних досягнень тощо);
- як надалі кваліфікувати соціальну поведінку дитини, за якою ведеться спостереження, які параметри слід брати до уваги насамперед, якою є тривалість, частота та інтенсивність спостереження;
- як безпомилково складати чіткий звіт про можливі труднощі у навчанні тощо [1; 2].

У питанні співпраці вчителя та асистента вчителя слід акцентувати увагу на таких основних аспектах:

- асистент учителя має бути поряд із учнем не лише під час уроків, але й під час позакласних заходів, супроводжувати його на корекційно-розвитковій заняття;
- асистент учителя має допомагати вчителю у підготовці матеріалів до уроків;

PEDAGOGY AND EDUCATION

- асистент учителя повинен мотивувати та заохочувати учня з ООП до соціальної участі (як от, підтримувати позитивні стосунки з дітьми та між дітьми, застосовувати стратегії, спрямовані на розвиток самодостатності дітей та розширення їхньої незалежності; підтримувати атмосферу безпеки та поваги тощо);

- асистент учителя має співпрацювати з членами команди психолого-педагогічного супроводу, обговорювати з ними важливі питання; надавати інформацію про дитину; постійно спілкуватися з батьками учня та надавати їм інформацію про стан засвоєння навчальної програми/освітнього плану дитиною [6; 7].

Висновки. Співпраця асистента вчителя та вчителя є важливою умовою ефективності освітнього процесу в закладі освіти з інклюзивним навчанням. Ефективність співпраці вчителя та асистента вчителя визначається насамперед взаємною відповідальністю. Окрім іншого, необхідними складовими успішної роботи є: обговорення та узгодження завдань; встановлення чітких параметрів щодо змісту та звітності в роботі асистента вчителя; дотримання принципів толерантності та конфіденційності; обговорення особливостей організації освітнього процесу; обмірковування стратегій реалізації програм комунікативної взаємодії тощо [1; 2; 6; 7].

References:

- [1] Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва та ін. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 216 с., с. 17 – 18.
- [2] Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році. [URL]. <https://zakononline.com.ua/documents/show/489852-661758>
- [3] Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 2022. № 1 (7), С. 165 – 171.
- [4] Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». [URL]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF#Text>
- [5] Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / О. Федоренко, О. Мартинчук, Н. Софій, Г. Лук'янова, О. Кошіль, Т. Симоненко, Л. Байда, Ю. Найда. Київ – ФОП Парашин, 2020, 122 с.
- [6] Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі : методичні рекомендації. Чернігів, 2023. 66 с.
- [7] Спільна робота вчителя та асистента вчителя <https://pulyny.school.org.ua/spilna-robota-vchitelya-ta-asistenta-vchitelya-15-16-13-02-04-2020/>